

ADABIYOTIMIZDA AYOL SIYMOSINING O‘RNINI BEQIYOS DARAJADA YORITGAN BERDAQ

Kalbayeva Aruxan Jengisbayevna

Toshkent pediatriya tibbiyot institutining

4-bosqich 433-guruh talabasi

Email: kalbayevaaruxan@gmail.com

ANNOTATSIYA

Adabiyotimizda yorqin iz qoldirgan ijod namoyondasi xalq kuychisi nomi bilan tanilgan Berdaq (Berdimurod) Qarg‘aboy o‘g‘lining she‘riyatida ayol siymosini yuksak darajada ulug‘lash va qadrlash, ayolga hurmat hamda ehtirom ko‘rsatishni yosh avlodlarga yanada teranroq anglatish maqsadida bugungi maqolamizni Berdaq ijodi bilan bog‘liq xolda yozdik. Uning she‘riyatida ayol, ona tasvirini tahlil etdik.

Kalit so‘zlar: ayol, ona, vatanparvarlik, umuminsoniy qadriyatlar, go‘zallik, do‘stlik, insoniy fazilatlar, xulq-odob, haqqoniylik.

ABSTRACT

Berdag (Berdimurad) Kargaboy, a creative man who left a bright mark in our literature, is known as the folk singer, in order to glorify and appreciate the female figure at a high level in the poetry of his son, and to make the young generations understand more deeply the respect and reverence for women. We wrote our article about Berdaq’s work. We analyzed the image of a woman and a mother in his poetry.

Keywords: woman, mother, patriotism, universal values, beauty, friendship, human qualities, manners, honesty.

АННОТАЦИЯ

В поэзии Бердака (Бердымурада) Каргабая, представителя творчества, оставившего яркий след в нашей литературе, известного как народный певец, чтобы на высоком уровне прославить и оценить образ женщины, проявить уважение и почитание. женщине, сегодня Мы написали нашу статью о творчестве Бердака. Мы проанализировали образ женщины и матери в его поэзии.

Ключевые слова: женщина, мать, патриотизм, общечеловеческие ценности, красота, дружба, человеческие качества, манеры, честность.

KIRISH (ВВЕДЕНИЕ / INTRODUCTION)

Adabiyotimiz tarixi va Qoraqalpoq xalqi adabiyoti tarixida o'chmas iz qoldirgan shoir Berdaq she'r va dostonlari xalq ommasining turmushini xolisona hamda haqqoniy tasvirlab berish bilan ajralib turadi. Ushbu tasvirlash jarayonida shoir ayol simosi orqali badiiy ijodida ulkan darajada mahorat bilan Berdaq inson o'z faoliyatida, xatti-harakatida, maqsadiga erishishida erkin ekanligini yozadi. Berdaq ijodiy merosida ayol va ona timsolini manolar xazinasiga burkagan xolda axloq, xulq-odob, nafosat va go'zallik masalalari muhim va o'rinni izohlagan. Uning she'rlarida milliy va umuminsoniy qadriyatlar, ayollar va onalar timsollari orqali yashirin tarzda tuyg'ularini ifoda etgan bo'lsa, boshqa jihatdan ochiq oshkoralik asosida vatanparvarlik, xalqlar do'stligi, oddiy axloq qoidalari to'g'risida qimmatli fikrlarni uchratish mumkin. Berdaq ijodida ham buyuk shoir va alloma Navoiy kabi odamlarni axloq-odobiga qarab, ularni ikkiga: yaxshi va yomonga bo'ladi.

АБИЙОТЛАР ТАХЛИЛИ ВА МЕТОДОЛОГИЯ (ЛИТЕРАТУРА И МЕТОДОЛОГИЯ / METHODS)

Adabiyotlarni tarixini ochar ekanmiz Berdaq ijodida yaxshi inson deganda, u butun insoniy fazilatlarni o'zida to'plagan dono, aqlli, bilimdon, o'zgalarga yordam beruvchi, fe'l-atvori go'zal kishilarni ko'z oldiga keltiradi. Yomon odam esa Berdaq talqinida, xalq va jamiyatning, oilaning ofatidir, u xalqni ham, og'a-inini ham, oilani ham qadriga yetmaydi. Berdaq ko'p she'rlarida bolalarni tarbiyalash, kattalarni, ayollarni, onalarni hurmat qilish, yosh avlodga vatanparvarlik, o'z xalqiga muhabbat, xalqlar o'rtasida do'stlik va birodarlik g'oyalari singdirishga intildi.

Berdaqning yuksak insonparvarlik ruhi bilan sug'orilgan adabiy, ijtimoiy-siyosiy va falsafiy g'oyalari hozirgi mustaqillik sharoitida ham o'z tarbiyaviy ahamiyatini saqlab qolmoqda. Shoir Berdaq sahro kengligi va donoligini o'zida mujassam etgan. Lekin XX asr qoraqalpoq adabiyoti tarixida Berdaq merosi bir-birini rad etadigan ziddiyatli qarashlarga sabab bo'ldi. Mustaqillik davriga kelibgina berdaq ijodi to'g'risidagi ortiqcha bahslar to'xtab, shoir merosining yangi qirralari ochildi. Berdaq ijodidan "KO'RINDI" sherini bir mutola qilsak:

Dunyosi qursin, yo'q unga poyon,
Tilim tutiladi, azob chekar jon,
Elim och, yalang'och, g'arib, notavon,
Keng yer yuzi ko'zimga tor ko'rindi.

Yorqanot uchadi, qizil, pari yo'q,
Pari yo'q, kori yo'q yo hunari yo'q,
Sovuqda ucholmas, holu sabri yo'q,
Yoz qish kabi ko'p dilozor ko'rindi.

Yo'rg'ayu, tulporu ne-ne yugruk bor,
Odamizod shod chogida u darkor,
Bog'i eram, yo xiyobon, terakzor
Ko'zlarimga bir changalzor ko'rindi.

Keng dunyo menga tor, alomat bo'ldi,
Yo'llar tuman, quyun, chang bilan to'ldi,
Qizil gulday yuzlar somunday so'ldi,
O'tgan dunyo menga mozor ko'rindi.

NATIJARLAR (РЕЗУЛЬТАТЫ / RESULTS)

Berdaqning hayot yo'li va ijodi haqida qancha ko'p so'zlasakda oz. Shuning uchun yoshlarimiz o'rtasida Berdaqning ijodini keng targ'ib qilish va asarlarini o'zbek tiliga tarjima qilish va yosh avlodga, yoshlarimizga, xalqimizga, ommaga tanishtirish lozim. Ijodkor va xaqqarvar shoir tarbiya borasida ayollarga extiromga alohida to'xtalib ijodini o'qigan va kuzatgan insonga o'zining yashirin ma'noli so'zlarini yrtkizishga xarakat qilgan shoirdir. Berdaq xalqning o'tli dardiga malham bo'lish, harorat bag'ishlash barobarida, kitobxonga hassos shoir dard-alamlaridan xabar yetkazishga qodir bo'lgan buyuk xalq kuychisidir. Buni yaxshi anglagan shoir o'z she'rlaridagi kechinmalar mohiyatiga ishora qilish orqali kitobxonni bilim olish uchun diqatini qaratish kerak bo'lgan nuqtalarga alohida urg'u berib asarlar, she'rlar yozgan.

MUHOKAMA (ОБСУЖДЕНИЕ / DISCUSSION)

Berdaq she'rlarida ota-ona, oila, el-yurt oldidagi burchi va mas'uliyati hamda vatanparvarlik kabi g'oyalarni ilgari suradi. Shu bilan birga uning asarlarida, ayol, ona va ona tabiat timsoli ham chuqur o'rin egallagan. Masalan shoirning Kelin, va Olti qiz nomli she'rlarida ayolning latofati, go'zalligi va tunganmas mehri yorqin ifoda etilgan.

Ayniqsa shoirning Kelin nomli she'rida baxt ostonasiga endigina qadam qo'yayotgan yosh bir qizda mujassam bo'lgan barcha go'zallik, latofat, joziba aks ettirilgan. Shoir asarda kelinning har bir ishi elga ibrat ekanini ta'kidlaydi. U o'z she'rida bir qizning latofati butun jamoani qanchalik maftun etishi mumkinligini o'tkir aks ettiradi. She'rda, yetuk juda aql-u o'ying deya ayol kishi tafakkurining qancha boy ekanligiga, uning ilm xazinasi tunganmas ekanligiga ishora qiladi. Bundan tashqari shoir qalinga ellik sigir oz deya ayol kishining qadr-qimmatini qanchalik yuksak ekanligi, uning bebaho xilqat ekanligini yana bir bora kitobxonga chuqur anglatishga urinadi. Shoir umumiy qilib aytganda bu she'rida nafaqat bir ayolning butun go'zalligini, xislatlarini tasvirlaydi, balki ayollarga, kelinlarga o'z qadrini bilish, o'z hayot yo'lida qanday yashash haqida ham maslahatlar va fikrlar berib o'tadi. Shoir ijodi juda serqirra va tunganmas-bitmas xazinadir.

XULOSA (ЗАКЛЮЧЕНИЕ / CONCLUSION)

Berdaq ijodida ayollar o'rni haqida shuni ta'kidlaymizki ijodkor sifatida emas balkiy mehribon bola sifatida ayol simosiga tariflar bergan shoir. Berdaqning asarlari va she'rlarini o'qir ekanmiz bugunning kelishini intilqik bilan kutgandek go'yo. Zamonasining qiyinchiligiga sabr qilgan shaxs sifatida yoshlarimizga haqiqiy o'rnak bo'luvchi inson sifatida gavdalanadi. Har bir xalqning o'zligini, milliy mavqeyi va qadr-qimmatini dunyoga tanituvchi ulug' farzandi bo'ladi. Ularning qoldirgan o'lmas meroslari ayni xalqning nafaqat o'tmishini, balki buguni va kelajagini hma belgilaydi. Biz ulug' shoir Berdaqni nafaqat qoraqalpoq, balki butun xalqimizning ana shunday ardoqli farzandlaridan biri sifatida doimo qadrlaymiz. Prezident Shavkat Mirziyoyev raisligida 22-dekabr kuni Respublika Ma'naviyat va ma'rifat kengashining kengaytirilgan yig'ilishi bo'lib o'tdi. Yig'ilishda ma'naviyat va madaniyat faollari, adabiyot va san'at namoyandalari, shuningdek, Oliy Majlis palatalari, Vazirlar Mahkamasi vakillari, vazirlar va hokimlar ishtirok etdi. Ushbu yig'ilishda davlatimiz rahbari quydagicha takidladilar: Internet adabiyotini rivojlantirish ham muhimligi ta'kidlanib, shu maqsadda adabiyot, kino, tarix, san'at, folklor namunalarini qamrab olgan "O'zbek madaniyati" portalini yaratish vazifasi qo'yildi. Ushbu dolzarb masala borasida biz yoshlar Berdaq hayoti va ijodini targ'ib qilish shoirning she'rlarini yoshlar ishtirokida zamonaviy tarzda kuylanishi va mazmun jihattdan yuksakligi, asarlarida insoniylikni targ'ib qiluvchi qisqa metrajli roliklarni sahnalashtirish qisqa metrajli video lavhalarni ko'plab tayyorlash orqali adibning faoliyatini internet olamida yoritsak ayni insoniylikni targ'ib qilgan bo'lamiz.

ADABIYOTLAR RO'YXATI (ИСПОЛЬЗОВАННАЯ ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES)

1. "Ma'naviyat yulduzlari" (Abdulla Qodiriy nomidagi xalq merosi nashriyoti, Toshkent, 1999-yil) kitobidan olindi.
2. Давкараев Н. Очерки по истории дореволюционной каракалпакской литературы?. Т., 1959.
3. Nurmuxammedov M. Qoraqalpoq adabiyoti tarixi. Т. 1978.
4. Tojiboyev A. Sir qo'shiqlari. Т. 1970.
5. Berdaq. Tanlangan asarlar. Т. 1978.
6. Kaipberganov T. Gumroxlar. Roman. Т., 1978.
7. <https://www.president.uz/oz/lists/view/6941>
8. <http://www.samdu.uz/>
9. <https://uz.m.wikipedia.org/wiki/Berdaq>